

PLEASE NOTE! THIS IS PARALLEL PUBLISHED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Ranta, T. & Huovila, E. (2015) Myönteinen ilmapiiri ja yhteinen tahtotila Laurea-ammattikorkeakoulun ja -kirjaston turvallisuuden kehittämisen lähtökohtina. AMK-lehti/UAS Journal, 1.

URL: https://arkisto.uasjournal.fi/uasjournal_2015-1/ranta.html

Myönteinen ilmapiiri ja yhteinen tahtotila Laurea-ammattikorkeakoulun ja -kirjaston turvallisuuden kehittämisen lähtökohtina

Tiina Ranta, turvallisuuspäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu, tiina.ranta@laurea.fi

Erja Huovila, informaattikko, Laurea-ammattikorkeakoulu, erja.huovila@laurea.fi

Koulutusorganisaatioiden turvallisuustyö

Suuressa osassa suomalaisia koulutusorganisaatioita on syntymässä turvallisuuden kehittämistä tukeva, turvallisuusmyönteinen ilmapiiri: koulut haluavat tehdä työtä turvallisen opiskelu- ja työympäristön mahdollistamiseksi. Koulutusorganisaatioiden turvallisuustyö on hyvä mieltää kokonaisuutena, joka näkyy läpi kaikessa toiminnassa. Se linkittyy erityisesti johtamiseen, jonka kautta syntyvät myös vastuut ja velvoitteet. Onnistunut turvallisuustyö vaatii tiedon ja taidon lisäksi myös halua mahdollistaa turvallinen sekä viihtyisä oppimis- ja työympäristö. Se edellyttää ajantasaisen lainsäädännön haltuun ottoa ja sen ymmärtämistä, että vasta aito, koeteltu kyky ja valmius toimia kaikissa mahdollisissa tilanteissa on toiminnan jatkuvuuden edellytys. (Martikainen & Ranta 2014, 34.)

Oppilaitosympäristöön liittyy haasteita, jotka voidaan ratkaista määrätietoisella turvallisuustyöllä sekä yhdistämällä laatu- ja turvallisuusjohtamista. Oppilaitoksissa turvallisuustyötä on tehty pääosin oikeilla elementeillä, mutta vielä sirpaleisesti. Tällöin toteuttamisen keinot näyttäytyvät erilaisten yksittäisten turvallisuusohjeistusten tai -tekojen kautta. Systemaattinen turvallisuustyö on vasta kehittymässä ja toivottavaa olisi, että tulevaisuudessa se rakentuisi koulun perustehtävästä – opetuksesta ja tutkimuksesta – johdettuna toimintana. Organisaatioturvallisuus onkin määritelty tilaksi, jossa ihmisiin, ympäristöön, omaisuuteen, tietoon ja maineeseen kohdistuvat riskit ovat hallinnassa ja jossa vahingot on ehkäisty ennalta. (Lanne 2007, 12). Tällä hetkellä haasteena on edellisten lisäksi se, että turvallisuustyö on sirpaleisten toimijatahojen vastuulla, jolloin selkeä kuva siitä, mitä sillä tavoitellaan ja kenen vastuulla se viime kädessä on, puuttuu. Turvallisuustyöhön liittyviä vastuita opetellaan vasta tunnistamaan.

Turvallisuuden peruspilarit

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) on vuonna 1986 määritellyt turvallisuuden eri osa-alueiden muodostamaksi kokonaisuudeksi: henkilöturvallisuus, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, pelastustoiminta, rikosturvallisuus, tietoturvallisuus, tuotannon ja toiminnan turvallisuus, työturvallisuus, ulkomaantoimintojen turvallisuus, valmiussuunnittelu sekä ympäristöturvallisuus. (EK 2014). Yhteisenä, koulutusorganisaatioille tyypillisenä haasteena on näiden eri turvallisuuden osa-alueiden välinen koordinointi ja niiden painotusten epätasapaino. Tällöin turvallisuuden kokonaiskuva jää muodostumatta ja siitä tulee sirpaleinen. Parhaimmillaan turvallisuustyö muodostuu kaikkien näiden osa-alueiden kokonaisuutena.

Turvallisuustyötä ohjaavat periaatteet ovat parhaimmillaan ylimmän johdon vahvistamia linjauksia turvallisuustyön keinojen, toteuttamisen ja vastuuden näkökulmasta. Tällaisia periaatteita ovat muun muassa turvallisuuden tavoitteiden ja työn vastuuden määrittely, riskienhallinnan, turvallisuuskoulutuksen ja –viestinnän toteuttamiseen liittyvät linjaukset sekä turvallisuustyön vaikuttavuuden mittaaminen. Pienessä osassa koulutusorganisaatioita voidaan puhua jo turvallisuusjohtamisesta, jolla Reimanin ja Oedewaldin mukaan tarkoitetaan pyrkimystä edistää hyvinvointia päämäärätietoisella, tavoitteellisella ja pitkäjänteisellä johtamisella sekä ohjelmallisella kehittämistyöllä (Reiman & Oedewald, 2008, 3).

Laureassa turvallisuustyö on ollut keskiössä aina

Laureaan nimettiin organisaation ensimmäinen turvallisuuspäällikkö vuonna 2012. Tällöin saatiin lisävauhtia systemaattiseen ja tavoitteelliseen turvallisuusjohtamisen kehittämistyöhön sekä sen arjessa toteuttamiseen.

Ruuhilehdon ja Vilpolan mallin mukaisesti (kuvio 1) turvallisuustyön kehittymistä voidaan katsoa matkana reaktiivisesta turvallisuustyöstä kohti proaktiivista turvallisuusjohtamista, jolloin keskiössä ovat sekä ennakointi että jatkuvan parantamisen periaate (Ruuhilehto & Vilppola 2000, 50). Lisäksi ennakoiva turvallisuusjohtaminen näkyy suunnitteluna, päätöksentekona ja valvontana. Turvallisuutta vaarantavien tapahtumien hallinta on puolestaan reagointia ja seuranta. Turvallisuusjohtamista onkin hyvä tehdä joustavasti tilanteita ennakoiden pelkän reagoinnin sijaan. (Ruuhilehto & Vilppola 2000, 50.) Laureassa turvallisuustyön perustan muodostavat vaarojen tunnistaminen, riskienarviointi ja -hallinta. Laurean kaikkeen toimintaan kohdistuvia turvallisuusriskejä arvioidaan, käsitellään sekä seurataan säännöllisesti.

Kuvio 1. Turvallisuustietoisuuden ja turvallisuusjohtamisen jatkuvan parantamisen malli Saarista (2007) sekä Ruuhilehto ja Vilpolaa (2000) mukailten.

Kirjastot turvallisuuden kehittämisen kärkeen

Yhtenä keskeisenä laurealaisen turvallisuustoiminnan kehittämistehtävänä on ollut sidosryhmien tunnistaminen. Laureassa toteutettiin kolme vuotta sitten ensimmäinen kokonaisturvallisuuden auditointimenettely, jonka tuloksena muun muassa sidosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö nostettiin yhdeksi keskeiseksi turvallisuustyön kehittämistavoitteeksi. Tässä prosessissa turvallisuustyön kehittämisen keskiöön nimettiin Laurea-kirjasto, joka toimii seitsemällä kampuksella. Syy kirjastojen valikoitumiseen oli sekä henkilökunnan aito innostus että arjesta syntynyt tarve turvallisempaan työympäristöön.

Kirjaston tavoitteeksi määriteltiin yhteisesti toteutettava, kaikkiin sen prosesseihin ylettyvä proaktiivinen, ennakoiva turvallisuustyö. Kirjaston hyvinvointiosaamisryhmä laati henkilöstölle syksyllä 2012 kyselyn, jossa kartoitettiin nykytilaa, turvallisuuteen liittyviä harjoituksia ja

tilaisuuksia sekä mahdollisuuksia osallistua näihin. Kartoituksen mukaan kampuksilla on järjestetty monipuolisesti erilaisia, turvallisuustoimintaa kehittäviä ja tukevia menettelyjä: poistumisharjoituksia, jonka suurin osa vastaajista mainitsi (14/15), luentoja, turvakävelyjä, ensiapukoulutusta, turvallisuuspäiviä, alkusammutus- ja kriisitilanneharjoituksia. Suurimmalla osalla vastaajista oli ollut mahdollisuus osallistua näihin harjoituksiin. Nykytilan tunnistamiseen kuuluivat havainnot työympäristön turvallisuusriskeistä. Vastauslista oli pitkä sammutuspeitteistä toimintaohjeiden puuttumiseen. Toisaalta tunnistettiin yksikössä hyvin järjestettyjä, esimerkittäisiä käytänteitä kuten turvaryhmät, selkeät roolitukset vaaratilanteissa, avoin ilmapiiri ja erityisesti se, että turvallisuuteen on panostettu.

Kirjaston henkilökunta kaipasi koulutusta voidakseen ennakoida yllättäviä tilanteita. Teemoina mainittiin muun muassa hätäensiapu ja hankalat asiakkaat. Usea halusi tietoa Laurean turvaprosesseista ja kirjaston turvallisuusvastoista.

Kirjaston turvallisuustyöhön päätettiin keskittyä jatkossa vahvasti ja systemaattisesti. Tähän vaikuttivat muun muassa kirjastoille tyypilliset turvallisuuden erityispiirteet kuten oleminen yleisölle avoin, kaikkien saavutettavissa oleva tila, jossa on lisäksi merkittävä palokuorma kirja- ja lehtiaineiston vuoksi.

Proaktiiviseen turvallisuustoimintaan päätettiin pyrkiä myös riskilähtöisen ja erityisesti kirjastolle suunnitellun tehtäväkohtaisen kouluttamisen avulla. Kartoituksen valmistuttua ensimmäinen iltapäivän mittainen kirjaston turvallisuusopintopiiri järjestettiin keväällä 2013. Opintopiiriin pääsi osallistumaan runsaat puolet kirjaston henkilökunnasta. Turvallisuuspäällikkö alusti keskustelunomaisessa tilaisuudessa muutamista, keskeisistä turvallisuustyön aiheista: 1) turvallisuusjohtaminen Laureassa ja turvallisuuspolitiikka kirjaston arjessa, 2) uudet järjestyssäännöt, 3) turvallisuusviestinnän kehittäminen ja 4) kirjaston turvallisuustarpeet. Tarkoitus oli tehdä lisäksi kevyt kartoitus laurealaisesta kirjastoturvallisuudesta ammattilaisen avustamana ja näkökulmasta.

Opintopiirin palautelomakkeeseen vastasi runsaat puolet osallistujista. Kaikki kokivat tilaisuuden itselleen merkitykselliseksi. Lisäksi kaivattiin selkeitä rautalankamalleja toiminnan tueksi, haluttiin tietoa lainsäädännöstä, kuten turvakiellosta, ja selkeät ohjeet siitä, keneen ottaa yhteyttä esimerkiksi hätätilanteessa. Käytännön ideoitakin syntyi: kunkin yksikön sijaisia varten tehtyyn toimintamanuaaliin tulisi kirjata turvallisuusohjeita. Kuvaava oli kommentti, joka ennakoiki tulevaa: Odotuksena oli, että opiskelijat ovat mukana ja tehdään ryhmätöitä, mutta alkoikin pidempi kirjaston turvallisuusosaamisen lisääminen henkilöstön tarpeiden mukaan, kuitenkin Laurean viitekehysessä.

Kirjaston hyvinvointiseminaarissa jatkettiin syksyllä 2013 turvallisuusasioiden käsittelyä. Ajatuksena oli, että turvallisuus lisäisi hyvinvointia. Ennakkotehtäväksi annettiin perehtyminen Nina Pelkosen Pelon kerroin –julkaisuun. Turvallisuuspäällikkö johti aamupäivän keskustelua, jossa aiheina oli toivotut ”vaativa asiakas”, trauman kohtaaminen, järjestyssäännöt ja turvakielto. Iltapäivän ohjelma sivusi turvallisuutta: IT-työssämme. Palaute oli jälleen myönteistä ja puhujien asiantuntijuutta arvostettiin.

Kirjaston turvallisuus alkoi hahmottua hätä- tai kriisitilanteita laajemmaksi käsitteeksi. Keskusteluun nousi laajempi, ennakkointiin perustuva kuva, joka sopii hyvin Laurean kehittämissuunnitelmiin matkalla kohti systemaattista turvallisuusjohtamisjärjestelmää.

Lähteet

EK – Elinkeinoelämän keskusliitto. Yritysturvallisuus-sivusto. Osio päivitetty 14.1.2014
<http://ek.fi/mita-teemme/tyoelama/yritysturvallisuus/>

Lanne, M. 2007. Yhteistyö turvallisuuden hallinnassa. Tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuustoiminnassa. Espoo: VTT Publications. 632.

Martikainen, S. & Ranta, T. 2014. Turvallisuusjohtamisen kautta arjen turvaa. Turvallisuus ja Riskienhallinta 29 (6), 34 – 35.

Pekonen, N. 2011. Pelon kerroin - opas opetushenkilöstölle perusteltujen ja perusteettomien pelkojen kohtaamiseen. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. Julkaisu on osa tekijän opinnäytetyötä Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuusosaamisen koulutusohjelmassa (Ylempi AMK). Opinnäytetyö on julkaistu Theseus-tietokannassa.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26491/Pelkonen_Nina.pdf?sequence=1

Reiman, T. & Oedewald, P. 2008. Turvallisuuskriittiset organisaatiot: onnettomuudet, kulttuuri ja johtaminen. Helsinki: Edita.

Ruuhilehto, K. & Vilpola, K. 2000. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuden edistäminen yrityksessä. TUKES-julkaisu 1/2000. Helsinki. <http://www.tukes.fi/Tiedostot/julkaisut/1-2000.pdf>

Saarinen, V. 2007. Turvallisuustietoisuus julkisessa organisaatiossa – tapaus taloushallintopalvelu. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Leppävaara. Espoo. Opinnäytetyö.

Turvallisuuskartoitus 2012. Laurea-kirjasto, hyvinvointiosaamisryhmä Hyvot.